

Slyš Izraeli...

Dt 6,1-9

Úvod

Tato slova jsou známa (podle pův. heb. znění) jako tzv. „Šema Jisrael“ (Slyš Izraeli), a představují **základní vyznání víry** sz Božího lidu, Izraele. Toto vyznání jediného pravého Boha a s ním spojené přikázání tohoto jediného Boha milovat nade vše, tvořilo základ, na kterém Izraelští stáli a měli stavět. Na zachovávání či odmítání tohoto vyznání a přikázání Izrael stál či padal. Pokud tato slova zachovával, stál pevně. Pokud se od svého Boha vzdaloval, chátral vnitřně i navenek.

Historické zasazení

Není bez významu, kdy toto základní vyznání víry a základní přikázání lásky k Bohu bylo Izraeli vyřčeno. V 5. knize Mojžíšově se nacházíme v situaci, kdy Boží lid, Izrael, stojí před branami zaslíbené země. Tomu předcházelo, že Izrael po mnohá léta žil v egyptském otroctví. Pak však byl mimořádnými Božími zásahy vysvobozen a mohl odejít do země u Jordánu, kterou jim Bůh zaslíbil o mnoho generací dříve. Izraelci tedy, vysvobozeni Bohem, vyšli pod Mojžíšovým vedením z Egypta směrem na východ, do země jim přislíbené. Ovšem nebyla to cesta jednoduchá. Trvala nakonec celkem 40 let, neboť Izrael ještě nebyl vnitřně připraven do zaslíbené země vstoupit. Ještě nebyl zralý. I po svém vysvobození z Egypta Izrael prokázal, že je to lid „tvrdě šije“, že je mu zatěžko poslouchat svého Boha. Proto bloudili 40 let sinajskou pouští, až konečně „dozráli“, aby mohli přijmout své dědičné území. Stojí na prahu zaslíbené země, připraveni tam vstoupit. Ještě ovšem než tam vstoupí, chce jim Bůh něco položit na srdce. Mimo jiné je to právě ono Šema Jisrael a výzva k lásce k Bohu celým srdcem. Proč tento důraz zazněl právě v této situaci? V situaci, kdy stojí před branami země zaslíbené?

Důvod byl ten, že Izrael vstupoval sice do „bezpečí“ (konečně budou mít svou zemi), ale bylo to pro ně také zcela nové, nepříliš známé prostředí. Měli se usadit v nové zemi, ale také v novém kulturním prostředí. Budou žít v těsném sousedství s nejrůznějšími kmeny a národy. Tak tomu pro ně do té doby nebylo, nebo ne tak intenzivně. Řekli jsme si, že Izraelci na své cestě do zaslíbené země po 40 let (to jsou 2 generace!) žili v poušti jako kočovníci. Putovali z místa na místo. Nikde neměli trvalé bydliště. A i když se jistě setkávali na svých cestách s jinými kmeny, tak se s nimi zase zakrátko rozešli. Při cestě pouští (byť někdy cizím vlivům podléhali – např. Moábu: Nu 25) nežili trvale pod vlivem jiných kultur. Ale to se má jejich příchodem do Palestiny změnit. Národ kočovníků se má změnit usdlý národ mající své hranice, svá města, svou státnost, svou svébytnost své stálé místo v rodině tamějších národů a kmenů. Na to po celých těch 40 let bloudění pouští netrpělivě čekali. Konečně klid a odpočinutí. Ale toto usdlení se s sebou neslo i jedno **veliké nebezpečí**.

Nebezpečí „rozšiřování obzorů“

Tím, že se Izrael trvale usadí v Palestině, bude sousedit s nejrůznějšími zeměmi. A tyto země budou žít různým způsobem života. Lze to shrnout tak, že národy, mezi které Izrael přicházel, byly národy „pohanské“. Měli panteon svých božstev, své modly, národní či kmenové bůžky, různé kultury. A od kultury se odvíjí i morálka. jaký kult, taková morálka. Kultury okolí Izraele byly často mravně velmi uvolněné (např. kultury plodnosti, které vedly k sex. výstřelkům). A do tohoto prostředí přichází Izrael, lid, který má cítit jediného Boha, Hospodina, a jeho morální zásady.

Musíme si zde také uvědomit, že šlo o generaci Izraele, která ve své většině již nepoznala život v Egyptě. Během 40 let se generace velmi proměnily, vystřídali. Nepoznali již Egypt a jeho modly na vlastní kůži. A na té poušti nebyli pod trvalým tlakem či vlivem cizích kultur a náboženství (samozřejmě do určité míry ano, ale ne trvale). Nemuseli tedy příliš zápasit o svou víru a bránit ji. A nyní má tato generace svou víru a lásku k Bohu **osvědčit** v úplně novém prostředí stálého a bezprostředního sousedství a vlivu cizích kultur. To, co v poušti bylo ojedinělé, má být v jejich nové zemi permanentní. Prostě budou žít uprostřed vlivu pestrého náb. pohanských kultur. Izraelci zatím stojí na prahu. Ještě pořádně neví, co je tam čeká, ale Pán Bůh ano. A Mojžíš to ví také (sám vyrostl pod vlivem učenosti Egypta, a dlouho žil v pohanském Midjánu). A proto Bůh dopředu varuje a napomíná Izrael dodržovat Boží přikázání v zemi, kam přichází. Pán Bůh dobře věděl, že srdce Izraelců bylo těžko poddajné a že se dalo snadno ovlivnit. Pán Bůh věděl, že až Izraelci přijdou do Palestiny a budou dnem i nocí žít v sousedství pohanských kultur, že také budou v pokušení pošilhávat po kultech a rituálech, které neznali. Hrozilo, že jim jejich Bůh začne být málo a oni se roztouží po tom, mít něco víc.

A protože Pán Bůh dopředu věděl o tomto pokušení, tak je předem velice naléhavě nabádal k věrnému dodržování Božích zásad. Jen, když cele setrvají při svém Bohu, neztratí svou svatost, svou jinakost, svůj vlastní základ, na kterém stojí.

Jakýmsi srdcem všeho toho, co Bůh Izraeli připomíná k čemu je vede je pak právě ono Šema Jisrael: „*Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný!*“ Toto vyznání je tedy základem, s nímž Izrael buď stál či padal. „*Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný!*“ Bez tohoto vyznání by nebyl Izrael Izraelem. Bez tohoto vyznání by ztratil svou tvář a poklesl na úroveň okolních pohanských národů. On však tímto svým vyznáním jediného a pravého Boha měl být svým sousedům svědkem a světlem.

Jak jsme si již pověděli, Izrael přicházel do nábožensky velmi pestrého prostředí. Pokud by Izrael podlehl pokušení rozšířit, obohatit svou zbožnost o „nové prvky o nové bohy a bohyně, pak by se z jediného a pravého Boha stal pouze jeden z bůžků hned vedle Baala, Ištar, Dáгона a jiných. Vyznání jediného a pravého Boha má být pro Izrael hrází proti neustálému náporu konkurence jiných bohů, kteří ve skutečnosti žádnými bohy nejsou. Naopak, jsou to důmyslné

výtvořily náboženskou tvořivost člověka.

A tito neskuteční, a tím i bezcenní bůžkové byli reálnou hrozbou pro život Izraele. I oni, ač znali Boha jediného a Pravého, byli náchylní k pokušení. Bůh věděl, že pokušení přijde. Mohlo by se to zdát až směšné – proč měnit jej, živého Boha za němé modly – ale přece to bylo, a dodnes je, pro člověka reálným pokušením. Proč? Není to tak složité. Síla každé modly tkví v tom, že se jeví být člověku bližší, než Hospodin. Modla ve starověku bylo něčím, na co se dalo sáhnout, na co se dalo dívat, čím se dalo manipulovat. Hospodina nelze vidět, nelze nahmatat a už vůbec ne jím nějak manipulovat. Modla navíc byla zpravidla méně náročná než Hospodin a naopak často umožňovala uspokojovat všelijaké nízké pudy. Proto byla modla pokušením, proto byla lákavá.

Pomoc na cestě k věrnosti Bohu: Boží přikázání

Izrael tedy přicházel do pestré nabídky okolních kultur. A v tomto prostředí se má držet vyznání Hospodina, svého Boha, jako Boha jediného a pravého. Má odmítat náhražky (byť jsou lákavé), neboť ne lidské modly, ale jedině Hospodin dává lidskému srdci pravou svobodu života.

A aby bylo toto základní vyznání a poznání víry v jediného a pravého Boha zachováno, dává Bůh i praktická přikázání, která mají napomoci, aby Hospodin zůstal pro Izrael tím jediným Pánem. Tak za tím našim Šema Jisrael následuje několik praktických rad, či přikázání, jejichž zachovávání pomůže Izraeli k věrnosti jejich Pánu.

Konkrétně: „*Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou.*“ Pokud milujeme Boha a tuto lásku k němu rozvíjíme a rozněcujeme, pak jsme nejlépe chráněni od pokušení, chcít ho vyměnit za něco lákavějšího. Dá se však láska nařídít. Zde o ní čteme ve formě imperativu: Budeš milovat ... Jistě, láska se nedá nařídít. Má-li láska zůstat láskou, je nutné svobodné rozhodnutí milovat. Ale Izrael byl tím, kdo se svobodně rozhodl, že Hospodin Bude jejich Bohem (Ex 19). A tak jako se žádá po snoubencích, kteří se pro sebe svobodně rozhodli, že se mají milovat a být si věrni, tak je zavazován a žádán i Izrael. Hospodin si vyvolil jej a Izrael si vyvolil Hospodina. Na místě je tedy aby Izrael Hospodina miloval, ctil a byl mu věrný. Láska k Hospodinu se měla v srdcích a myslích Izraelců rozhojňovat o to více, když poznávali kdo a jaký Hospodin je, když poznávali jeho lásku, jeho věrnost, jeho moc a pomoc. Tak to je tedy po Izraeli žádáno: Jen Hospodin se o tebe tak zasadil a tě tak miluje – to žádný z bohů neudělal a ani nemůže, neboť je jen přeludem. Proto: Miluj Hospodina vším co jsi a co máš.

Láska k Bohu má tedy pomáhat zachovat to jedinečné vyznání Izraele o jedinečném Bohu. Kromě tohoto Základního vyznání víry a základního přikázání lásky, pak ještě Bůh přidává několik dalších doprovodných přikázání, která také mají pomoci Izraeli zachovat si svou víru a věrnost, svou jedinečnost.

Izraelci mají tedy ve svém srdce uchovávat Boží řády a přikázání, lásku a věrnost Bohu. Tomu napomohou mj. takto: „*Budeš je (Boží přikázání) vštěpovat svým synům...*“ Zde zaznívá důraz na kontinuitu, předávání poselství o jediném a pravém Bohu dalším generacím, našim dětem a vnukům. My nemůžeme způsobit, aby se naše děti rozhodli pro Pána Boha, nemůžeme předat zkušenost. Rozhodnout se musí samo. Ale to co můžeme, je vydávat o své víře svým dětem svědectví – slovy i životem. A v případě rodičů je tato kombinace slova a života zvláště potřebná, neboť děti nás mají pod dobrým drobnohledem a odhalí každý nesoulad, každé pokrytectví, každý rozpor mezi slovy a činy. Dále je tu výzva: „*...budeš o nich (o Bohu a jeho přikázáních) rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat.*“ Bohu nemáme a ani nemusíme vyhrazovat jen některé vymezené chvíle (např. neděli dopoledne). Máme s ním žít, o něm přemýšlet a k němu se modlit prostě průběžně, jak náš den a týden plyne. Třeba i v práci, v metru, v kině na výletě ... Bůh je s námi všude, a všude na něj můžeme vzpomenout, věnovat mu třeba krátké chvílky uprostřed každodenních činností. Tak i nám lépe Bůh zůstane v centru. Dokonce zde také čteme: „*Uvážeš si je (tedy své vyznání víry a přikázání lásky k Bohu) jako znamení na ruku a budeš je mít jako pásek na čele mezi očima. Napíšeš je také na veřeje svého domu a na své brány.*“ Tak to Židé i dělali (někteří dodnes dělají), že měli v takových pouzdýrkách citáty z Písma a nosili je k raním a večerním modlitbám. Podobně vkládali i citáty Písma do veřejí domů nebo do místností (obdoba našich bibl. veršů na stěnách v bytech). Mělo to symbolizovat úctu k Božím přikázáním a ochtu je poslouchat.

Tak je tu tedy to základní vyznání víry v jediného a pravého Boha a základní přikázání milovat jej celým srdcem. K tomu, aby to bylo zachováno, mají pomoci i výzvy se o své víře sdílet dalším generacím, o Bohu přemýšlet, být s ním ve spojení na všech svých cestách a mít je neustále „na očích“.

Co my?

Jak se tato přikázání a rady starým Izraelcům mohou **týkat nás**? Jistě chápeme, že žijeme v úplně jiné době, v úplně jiném historickém i kulturním zasažení. Nicméně i pro nás jsou tato slova velmi aktuální.

Dnešní doba se vyznačuje ohromnou pluralitou, kdy se také nabízí nepřehledné množství cest, náb. směrů, sekt, životních stylů, mnoho novodobých model a modlíček. Jako církev také nežijeme někde v poušti, někde v ústraní tohoto světa. Jsme posazení do světa, ale přece máme být v dobrém slova smyslu jiní. Ne nějak podivínští, ale přece jiní. V moři názorů a cest jsme i my vyzýváni osvědčit a zachovat ryzost své víry a věrnosti jedinému, pravému Bohu, který se k nám sklonil ve svém Synu Ježíši Kristu. Máme být „vůň“, která láká a zve ke Kristu. Tak jako měl být Izrael svou „jinakostí“, svou věrností Hospodinu, jakousi směrovkou kudy ven z neplodné otročiny falešným hodnotám, tak podobný úkol máme i my. I my, zde v tomto světě, v této zemi a v tomto městě máme být směrovkou ukazující ke Kristu, k pravému Bohu, k hodnotám, které nepomíjí. Ale aby Izrael mohl být směrovkou k Bohu ve své době, musel zachovávat a prohlubovat svou lásku a věrnost Bohu. Podobně i my budeme směrovkou ukazující k pravému cíli jedině tehdy, pokud budeme sami ke Kristu lnout a jemu se podřizovat. Jen tak bude naše svědectví (ať už našim dětem, nebo cizím lidem) věrohodné a žádoucí.